

I

Kent u het oude liedje? Het gaat over witte en zwarte zwanen, en vormt het schema van het volgende verhaal. Wanneer u het uit heeft zult u moeten toegeven dat het verbazingwekkend goed past, tot het feit dat er geen ene smid in het land is aan toe. Natuurlijk heeft alles zich niet precies zo afgespeeld als ik het beschreven heb, maar het is inderdaad zo dat ik een hond heb gekend die Isaac Newton heette. Alle andere namen heb ik veranderd. Ook verder hoeft niemand zich ongerust te maken; voor zover ze er al iets toe doen zullen alle overeenkomsten met bestaande personen naarmate de jaren verstrijken steeds onbelangrijker worden.

2

Ik sta voor de balie van de One Hour Photo Service en kijk naar de foto van de zachte witte schoenen die Iris een jaar geleden in Birmingham voor me heeft gekocht. De ene schoen staat overeind, de andere ligt op zijn zij. De mooiste schoenen die ik ooit heb gehad. Ze zijn gerimpeld en

versleten, en het wit is vuil geworden.

‘Dat zie je niet vaak, dat mensen hier met zulke mooie foto’s aankomen,’ zegt de jongen achter de balie, terwijl hij een andere foto naast de foto van de schoenen legt.

‘Het was een oud filmpje,’ zeg ik. Het zat al meer dan een jaar in mijn camera. Toen ik vanmorgen besloot dat het tijd was om het te laten ontwikkelen, bleek er nog één foto op te zitten, en in een opwelling fotografeerde ik de vuilwitte schoenen die nog steeds in mijn huis rondslingeren, al kan ik er allang niet meer op lopen.

De jongen van de One Hour Photo Service blijft foto’s op de toonbank leggen. ‘Deze vind ik ook erg mooi. Waar is dit?’

‘Wales,’ antwoord ik.

‘Daar ben ik nooit geweest,’ zegt de jongen. ‘Wel in Schotland. Dit zijn zeker van die muurtjes langs de weg, met van die opgestapelde stenen. Die had je in Schotland ook.’

‘Ja,’ zeg ik.

‘En dan nog wat foto’s van honden. Ook leuk. Vooral als je de honden kent, natuurlijk.’

‘Ja,’ zeg ik weer. Ik kan me alleen de naam van de new-foundlander herinneren. Hoe de andere twee honden heten weet ik niet meer. De jongen begint de uitgestalde foto’s te verzamelen. Een collega van hem komt achter de ontwikkelingsapparatuur vandaan om de andere klanten te helpen. ‘Goeie foto’s hè,’ zegt de eerste jongen tegen hem.

‘Welke?’

‘Die schoenen en zo.’

‘O ja, die.’ De collega kijkt me waarderend aan. ‘Echt goeie foto’s.’

Nadat ik betaald heb ga ik naar de vvv bij het Centraal Station om twee kaarten voor Pinkpop te kopen. Daarna drink ik koffie in de Sputnik. Ik laat de foto's nog eens door mijn handen gaan. Geen enkele foto van Iris. 's Avonds bel ik Godfried om hem te vertellen dat ik de kaarten voor Pinkpop in huis heb. 'Maar ze zijn toch uit elkaar?' zegt hij. 'Dat is nog steeds niet zeker,' zeg ik. 'Iggy Pop en Echo & The Bunnymen komen in ieder geval.'

's Nachts droom ik dat Iris moet kiezen. Ze loopt in een donkere fabriekshal tussen mij en een andere jongen heen en weer. Ik lig onder een verkreukeld dekbed op de vloer, en telkens als ze bij me komt gaat ze naast me zitten om me te troosten. Ik kan er weinig aan doen Thomas, zegt ze, geef me een week. Na al die tijd lijkt een week me zo weinig dat ik opgelucht wakker word.

3

Soms zou ik in een tijdloos, grijs gebied willen wonen, een niemandsland zonder vaste vormen, waar ik zelf ook geen vaste vorm zou hebben. In werkelijkheid is het het laatste jaar van de eeuw, van het millennium zelfs, en woon ik in een kleine benedenwoning in de Derde Leeghwaterstraat, een smalle straat die net zoals de Eerste en de Tweede Leeghwaterstraat in de Czaar Peterbuurt ligt; een buurt die bij het centrum van Amsterdam hoort, ook al ligt hij ten oosten van de Oostelijke Eilanden.

Ik ken weinig mensen, maar de postbode kent me van naam en gezicht. Soms zit ik op de stoep voor mijn deur aan mijn fiets te werken als hij langskomt. 'Alweer een ma-

nuscript,' zegt hij als hij een pakje voor me heeft, want ik heb hem ooit verteld dat ik leesrapporten schrijf en drukproeven corrigeer.

Natuurlijk zie ik behalve de postbode ook andere mensen. Zo ga ik regelmatig naar de fietsenmaker op de Hoogte Kadijk, omdat er bij mij in de buurt 's nachts veel onderdelen van fietsen worden gesloopt. Mijn fietsenmaker is een oude man met achterovergekamd geelwit haar. Hij heeft een oude transistorradio die afgestemd staat op een station dat alleen maar Nederlandstalige muziek uitzendt, en boven de werkbank hangt een bordje met de tekst HIER PRAAT MEN NIET OVER HET WEER. Toen ik gisteren bij hem binnenliep omdat iemand 's nachts de ventielen uit mijn banden had gedraaid, stond Kraai met zijn rug tegen de werkbank geleund naar de radio te luisteren. Hij glimlachte en noemde mijn naam. 'De oude fietsenmaker is dood,' zei hij. 'Ik ben hem opgevolgd.'

Ooit had ik gehoord dat Kraai nadat hij bij De Nachtwacht was vertrokken ergens in het centrum bij een fietsenverhuurder was gaan werken. Verder had ik nooit zoveel over hem nagedacht. Hij was magerder geworden, en er liepen grijze lijnen door zijn haar. 'De buurt heeft actie gevoerd om de fietsenmakerij te behouden,' zei hij. 'Ze hebben wat subsidie los weten te krijgen van de gemeente, en sindsdien werk ik hier.'

'Dat is snel gegaan, dan,' zei ik. Het bordje met de mededeling dat er hier niet over het weer werd gepraat hing nog steeds boven de werkbank. Alleen was het woord 'weer' vervangen door 'millenniumprobleem'. Op de radio had iemand het over verdwenen vrachtbrieven. 'De enquête over de Bijlmerramp,' zei Kraai. 'Volg je dat?' Ik schudde

mijn hoofd. Kraai draaide de radio zachter. ‘Jij werkt niet meer in De Nachtwacht, hè?’ vroeg hij.

‘Nee, al heel lang niet meer,’ zei ik. Ik vertelde hem wat ik nu deed.

‘Ach,’ zei Kraai. ‘Wilde Godfried vroeger ook niet zoiets?’

‘Godfried wilde journalist worden,’ zei ik. ‘Dat is wat anders.’

In de tijd dat hij achter de bar van De Nachtwacht stond droomde Godfried van een carrière als onderzoeksjournalist. Toen hij eindelijk door de School voor Journalistiek werd ingeloot wist hij in zijn tweede jaar een stageplaats bij *Vrij Nederland* te veroveren. Drie weken later werkte hij undercover in de keuken van een restaurant dat deel uitmaakte van een bekende hamburgerketen, met de bedoeling na een paar weken weer op te duiken met een onthullende reportage over kakkerlakken, hoge werkdruk en negentiende-eeuwse arbeidsomstandigheden. Na drie jaar was hij opgeklommen tot een managementfunctie waarbij hij een hele serie hamburgerrestaurants onder zich had, en de burelen van *Vrij Nederland* heeft hij nooit meer teruggezien.

‘Die Godfried,’ zei ik. Het lag voor de hand om als Godfried ter sprake kwam iets als ‘die Godfried’ te zeggen, het liefst met een besmukte glimlach.

‘Ja,’ zei Kraai, ‘die Godfried.’

Ik knikte, en probeerde iets te verzinnen dat het gesprek gaande zou houden. ‘Schilder je nog steeds?’ vroeg ik.

‘Nee, natuurlijk niet,’ zei Kraai. ‘Wat hield dat schilderen van ons nou in? Honderd jaar na dato Van Gogh nadoen, veel meer was het niet. Ach, iedereen kan verf op een doek

smeren. En om tussen het schilderen door performances op te voeren om de mensen te choqueren die daar behoefte aan hadden, dat viel ook nog wel te doen. Maar om een installatie of een beeld te maken dat kan blijven staan, dat was alweer een stuk moeilijker. Daarom zitten er ook zo weinig beeldhouwers in mijn generatie. Ach, waar ging het nou helemaal om. Zelfs de mensen die toen wél succesvol waren stellen niets meer voor. En wat brengt jou hier?’

‘Ik heb twee nieuwe ventielen nodig,’ zei ik.

‘Gewone?’

‘Ik denk het,’ zei ik.

Nadat ik betaald had liep ik naar de deur.

‘Het ging toen echt helemaal nergens om!’ riep Kraai.

Ik stak zonder om te kijken mijn hand op.

4

Toen ik bij De Nachtwacht solliciteerde stelde de beheerder zich voor als Kees met een Zee. Pas toen hij zei: ‘Dus geen Sees, maar Kees’, begreep ik wat hij bedoelde. Nadat hij me de slaapzalen had laten zien nam hij me mee naar zijn woning boven in het gebouw om een contract op te maken. De beheerderswoning had grote ramen die uitkeken op de Kloveniersburgwal. Zo nu en dan werd een gedeelte van het panorama aan het zicht onttrokken door de zwarte vlag die aan de gevel van het kraakpand naast De Nachtwacht hing. Aan de overkant van de gracht stonden twee magere mannen bij een auto. Terwijl de een nerveus om zich heen keek werkte de ander zich door het kapotgeslagen portier-raam naar binnen. ‘Vroeger wilde ik de politie nog weleens

bellen,' zei mijn nieuwe baas, 'maar op een gegeven moment vroegen ze of ik daarmee op wilde houden.'

Een week later kon ik beginnen. Op mijn eerste werkdag stuurde Kees met een Zee me naar de keuken. De Nachtwacht was nog niet open, en er hing een vreemde schemer in het gebouw. Alleen de noodverlichting brandde. De gang naar de keuken was hoog, alsof het gebouw uit een tijd stamde waarin de mensen groter waren. Mijn voetstappen weerkaatsten tegen de muren. Achter in het gebouw klonken nijldige hamerslagen die erop gebrand leken het ritme van mijn voetstappen te verstoren.

De keuken was laag en koel. Een paar kleine, stoffige ramen keken uit op de Groenburgwal. Op de tegelvloer zat een lange, magere jongen een steel aan een bezemkop te spijkeren. Hij werd omringd door losse stelen en bezemkoppen. Op zijn rechteronderarm zaten grote littekens. Toen hij mij zag liet hij zijn hamer zakken. 'Jij bent de nieuwe barkeeper,' zei hij. Hij droeg een zwart, mouwloos shirt en een vale, zwarte spijkerbroek. 'Ik ben Godfried.' Hij had grijze ogen met kleine pupillen. Onder elk oog was een dun lijntje zwarte mascara aangebracht. De littekens op zijn onderarm liepen door tot aan zijn elleboog. Hij wist hoe je moet snijden, dacht ik. In de lengte, anders slibt het meteen weer dicht.

'Ik heb hier vorig seizoen ook al gewerkt,' zei Godfried. 'Ik ben barkeeper. De andere barkeeper. Dit is trouwens de keuken.'

Ik knikte en keek om me heen. Langs de muur stond een stalen aanrecht met een rij eenpitskokers. Boven het aanrecht hing een kast die vol stond met gedeukte pannen in alle soorten en maten. Midden in de keuken stond een

glazen hok dat aan één kant was afgesloten met een stalen rolluik.

‘Hier kunnen de gasten zelf koken,’ zei Godfried. ‘En van achter dat rolluik wordt ’s morgens het ontbijt geserveerd. Maar dat merk je allemaal nog wel.’ Hij pakte de bezem op die voor hem lag en testte of de kop stevig aan de steel zat. ‘Nou ja, dat zal wel lukken,’ zei hij.

‘Zolang ze er maar niet mee gaan vegen,’ zei ik.

Godfried keek me aan, drukte zijn lippen op elkaar en begon snuivend en stotend via zijn neusgaten uit te ademen.

Hij lacht, hield ik mezelf voor, laat ik in godsnaam niet meteen al met een hyperventilerende collega opgescheept zitten.

‘Ach,’ zei Godfried nadat zijn ademhaling zich weer had genormaliseerd, ‘het meeste wordt hier toch nat schoongemaakt.’ Hij stond op, ging op de vensterbank zitten en begon een sigaret te draaien. Ik keek naar zijn littekens en vroeg me af hoelang geleden hij het gedaan had. ‘Ken je deze buurt een beetje?’ vroeg Godfried. ‘Ben je weleens in de Sputnik geweest? Dat is hier om de hoek, in de Nieuwe Hoogstraat. Daar gingen we verleden jaar veel heen. Die krakers van hiernaast komen er ook vaak. Ik kom regelmatig bij ze over de vloer. Op feesten en zo.’ Hij keek me oplettend aan, alsof hij het effect van zijn woorden wilde aflezen. ‘Zelf woon ik in de Bijlmer. In zo’n flat, samen met een paar mensen die hier verleden jaar ook werkten. Is best te doen, hoor. Je moet alleen telkens met de metro. Wat deed je voordat je hier terecht kwam?’

‘Ik had een jaarcontract bij de gemeente,’ zei ik. ‘Zo’n

contract waarmee ze langdurig werklozen werkervaring op willen laten doen.'

'O ja, dat ken ik,' zei Godfried. 'En wat deed je daarvoor?'

'Daarvoor?' zei ik verbaasd. 'Nou, daarvoor was ik langdurig werkloos, dus.'

Godfried begon weer te hyperventileren. 'Kut ja,' zei hij, 'dat zat er wel in, natuurlijk.'

Ik liet hem uitlachen en keek langs hem heen naar buiten. De Groenburgwal baadde in het zonlicht. De bomen aan weerszijden van de smalle gracht waren net aan hun bladeren begonnen.

'Dit is mijn tweede seizoen,' zei Godfried. 'Ik ben uitgeloot voor de School voor Journalistiek. Volgend jaar probeer ik het weer.'

'Wil je journalist worden dan?' Ik hoorde het mezelf vragen en dacht: nu was het blijkbaar mijn beurt om iets doms te zeggen.

5

Toen ik vanmiddag de nieuwe ventielen in mijn fietsbanden draaide kwam de postbode langs. Hij overhandigde me een dikke envelop. 'Werk voor je. Kan je daar nou van leven?'

'Meestal wel,' zei ik.

'Eerst leek je me wel iemand voor een uitkering,' zei de postbode. 'Maar je kreeg nooit post van de Sociale Dienst, dus dat kon niet.'

'Ik heb vroeger al genoeg post van de Sociale Dienst gehad,' zei ik.

‘Dat moet dan geweest zijn toen ik deze wijk nog niet had. Mag ik raden? Je hebt je studie niet afgemaakt.’

‘Twee jaar Nederlands,’ zei ik. ‘Ligt het er zo dik bovenop?’

‘Er zijn een heleboel mensen,’ zei de postbode. ‘Maar dat wil niet zeggen dat ze allemaal verschillend zijn.’ Hij wees naar zichzelf. ‘Drie jaar psychologie.’

‘In Amsterdam?’ vroeg ik.

De postbode knikte. ‘Mijn oudere zus studeerde hier, en zo ben ik hier ook terechtgekomen. Weet je wat ze studeerde? Culturele antropologie.’

‘Ja, dat deden mensen toen nog,’ zei ik.

‘En waarom ook niet?’ zei de postbode. ‘Kennis over de wereld waarin wij leven kan toch geen kwaad? Voor hetzelfde geld hadden wij ook zoiets gestudeerd. Of wou je beweren dat jij in die tijd de wereld niet wilde verbeteren?’ De postbode boog zich voorover en leunde op de met elastiekjes behangen duwstang van zijn kar. ‘Weet je waar ik het meeste aan moest wennen toen ik in Amsterdam kwam studeren?’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Dat de stad in kleur was. Ik kende Amsterdam eigenlijk alleen maar van foto’s uit boeken over de Tweede Wereldoorlog, daar had mijn vader een hele kast van vol. Maar toen ik hier aankwam bleek Amsterdam helemaal geen grauwe, schrale stad te zijn met lege straten en grijze lichten. Het was veel drukker, en in kleur. En geen omgehakte bomen, geen rijen voor de gaarkeukens...’

‘Nee,’ zei ik, ‘dat soort rijen zie je nu alleen nog maar voor het Anne Frankhuis.’

De postbode richtte zich op. ‘Je hebt je beter aan Am-